



УДК 343.124:342.78 (477)(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-1-13-22>**Одинцова Олена Володимирівна,**

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3864-228X>

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтю присвячено аналізу умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України) стосовно таких однорідних посягань проти власності, як крадіжки та шахрайства в контексті доповнення у 2022–2023 роках ч. 4 ст. 185 та ч. 3 ст. 190 Кримінального кодексу України кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного стану», а також розробленню відповідних рекомендацій щодо оптимізації застосування в умовах воєнного стану норми про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим за посягання проти власності.

Ключові слова: примирення винного з потерпілим, посягання проти власності, крадіжка, шахрайство, кримінальна відповідальність, звільнення від кримінальної відповідальності.

Постановка проблеми. Широкомасштабне вторгнення РФ на територію України зумовило серйозне навантаження правоохоронної та судової систем провадженнями за кримінальними правопорушеннями проти основ національної безпеки, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, у сфері забезпечення призову та мобілізації, військовими, воєнними злочинами. У цих умовах особливої гостроти набуває проблема економії кримінально-правової репресії за рахунок проступків, нетяжких злочинів, тобто тих кримінально-протиправних посягань, що характеризуються найменшою суспільною небезпечністю. Водночас економія кримінально-правової репресії має здійснюватися з огляду на соціальні реалії, що склались у державі, насамперед умови воєнного стану, а також не суперечити принципам гуманності та справедливості.

Інститут звільнення від кримінальної відповідальності, зокрема звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим за проступками проти власності, у певних випадках є ефективною альтернативою застосуванню щодо винного репресивних заходів з боку держави, яка є вигідною для всіх учасників кримінально-правового конфлікту.

У контексті посягань проти власності до таких проступків відносяться діяння, що підпадають під ознаки ч. 1 ст. 185, ч. 1 ст. 190 Кримінального кодексу (далі – КК) України. Саме за проступками, передбаченими цими двома статтями, було можливе застосування інституту звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України), зокрема, до 7 березня 2022 року. Ситуація змінилась із набранням чинності Закону України від 3 березня 2022 року № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» (далі – Закон Украї-

ни № 2117-IX), відповідно до якого ст. ст. 185–189, 191 КК України були доповнені кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану» [1]. У результаті всі без виключення крадіжки, які до 7 березня 2022 року кваліфікувались як проступки за ч. 1 ст. 185 КК України, перетворились на тяжкі злочини, передбачені ч. 4 ст. 185 КК України. Водночас шахрайства в зазначеному Законі України не згадувались. Закон України від 13 липня 2023 року № 3233-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» (далі – Закон України № 3233-IX) доповнив ч. 3 ст. 190 КК України кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану», але таким чином, що будь-які шахрайства, майнова шкода за якими менша за сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, залишаються проступками [2].

Тож бачимо, що законодавець запровадив різні підходи до кримінально-правового оцінювання однорідних посягань проти власності – крадіжок та шахрайств – в умовах воєнного стану, а отже, і можливих кримінально-правових наслідків, зокрема звільнення винного від кримінальної відповідальності. Ситуація, що склалась із кримінально-правовим оцінюванням крадіжок та шахрайств, зумовлює необхідність в уточненні та додатковому обґрунтуванні окремих винятків із загальних правил щодо умов такого звільнення від кримінальної відповідальності. З огляду на обмеженість обсягу статті ми зосередимось лише на звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, хоча переважна більшість наших міркувань може бути актуальною й для інших загальних підстав звільнення від кримінальної відповідальності в частині застосування їх за проступками проти власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику інституту звільнення від кримінальної відповідальності досліджували М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, О.О. Дудоров, О.О. Житний, Л.М. Кривоченко, О.М. Лемешко, В.О. Навроцький, Є.О. Письменський, В.В. Скибицький, Л.Д. Удалова, М.І. Хавронюк, Л.А. Хруслева, П.В. Хряпінський, Д.В. Філін, С.С. Яценко. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, а саме поняття, правову природу, суб'єктний склад, підстави, умови його застосування розглядали В.М. Бурдін, А.А. Вознюк, Л.В. Головка, М.Є. Григор'єва, А.О. Ізраєлян, Л.П. Краснопольська, О.С. Козак, В.Н. Куц, Л.Д. Удалова, П.С. Матишевський, Ж.В. Мандриченко, М.І. Хавронюк, Є.В. Фесенко, А.М. Яценко та багато інших. Згадані вчені зробили вагомий внесок у дослідженні вказаної проблематики. Однак на момент публікації їхніх праць Верховна Рада України ще не прийняла Закони України № 2117-IX та № 3233-IX.

Проблематику новел КК України за кримінальні правопорушення проти власності, зокрема кваліфікуючої ознаки цих складів кримінальних правопорушень «в умовах воєнного або надзвичайного стану», досліджували Н.О. Антонюк, М.С. Бондаренко, О.М. Будяченко, А.А. Вознюк, О.О. Кравчук, В.Д. Людвік, Д.Г. Михайленко, Р.О. Мовчан, М.І. Хавронюк, В.Г. Хашев. Однак ці новели не розглядались у контексті інституту звільнення від кримінальної відповідальності взагалі та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим зокрема.

На нашу думку, існує нагальна необхідність у співвіднесенні положень інституту звільнення від кримінальної відповідальності щодо проступків у контексті змісту Законів України № 2117-IX та № 3233-IX щодо крадіжок та шахрайств. Поєднання означеної проблематики, на нашу думку, могло би сприяти оптимізації застосування кримінально-правової репресії за посягання проти власності та усунення наявних суперечностей у підходах до їх караності.

Метою статті є аналіз умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України) стосовно таких однорідних посягань проти власності, як крадіжки та шахрайства в контексті доповнення у 2022–2023 роках ч. 4 ст. 185 та ч. 3 ст. 190 КК України кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного стану»; розроблення відповідних рекомендацій щодо оптимізації застосування в умовах воєнного стану норми про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим за посягання проти власності.

Зазначимо, що в науковій літературі важко простежити різницю між визначенням підстав та умов будь-якого виду звільнення від кримінальної відповідальності. Не вдаючись у наукову дискусію із цього приводу, зазначимо, що ми поділяємо позицію тих науковців [3, с. 32–36; 4, с. 267–270; 5, с. 134], які підставами звільнення від кримінальної відповідальності називають «причину необхідності чи доцільності відмови від застосування кримінальної відповідальності, вказану в назві відповідної статті розділу IX Загальної частини КК України...» [4, с. 269], а під умовами звільнення від кримінальної відповідальності – «додаткові обставини формального характеру, визначені відповідними кримінально-правовими положеннями, наприклад, тяжкість злочину, відсутність повторності тощо» [4, с. 269].

Виклад основного матеріалу. Розглянемо більш детально, в чому полягають згадані вище суперечності.

Як відомо, звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим можливе лише за кримінальними проступками та необережними нетяжкими злочинами [6]. Як зазначалось вище, Закон України № 2117-IX доповнив такі склади «класичних» кримінальних правопорушень проти власності, як крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, привласнення та розтрата чужого майна, особливо кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану» [1]. Надалі, зосереджуючи увагу на умовах звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, ми будемо розглядати лише крадіжки, ігноруючи інші «класичні» кримінальні правопорушення проти власності, що згадуються в Законі України № 2117-IX. Законом України № 3233-IX було змінено редакцію ст. 190 КК України і, зокрема, ч. 3 ст. 190 КК України також було доповнено кваліфікуючою ознакою: «в умовах воєнного або надзвичайного стану». Науковці звертають увагу на те, що зазначена кваліфікуюча ознака сформульована саме як «в умовах воєнного стану або надзвичайного стану», а не «з використанням умов воєнного стану або надзвичайного стану», як це було сформульовано у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України [7; 8, с. 117–118; 9].

Кваліфікуюча ознака «використання умов воєнного стану» означає, що «кримінальне правопорушення вчиняється в обстановці воєнного стану і винний умисно використовує обстановку воєнного стану для реалізації своєї мети» [5, с. 193]. У контексті сучасних реалій це, наприклад, ситуації, коли зловмисники викрадають чуже майно із залишених квартир, будинків, закладів торгівлі, офісів тощо в районах вогневого ураження, тимчасової окупації чи проході військ або поза межами таких районів щодо осіб, які переміщуються в більш безпечні регіони України. Шахрайськими діями, що вчиняються з використанням умов воєнного стану, можна назвати, наприклад: фейкові збори грошей на військову амуніцію, зброю, ліки та медичне обладнання для поранених військовослужбовців або цивільних осіб, постраждалих від збройної агресії; одержання грошей як «передоплати» за вивезення людей з окупованих територій або районів вогневого ураження.

Переходячи до визначення змісту кваліфікуючої ознаки «в умовах воєнного стану» у кримінальних правопорушеннях проти власності, зазначимо, що в науковій літературі простежується дискусія [7; 8, с. 118–120; 9] стосовно того, яким видом тлумачення – буквального чи обмежувальним та телеологічним – слід керуватись у кваліфікації зазначених посягань. Ми погоджуємось із переважною більшістю учасників цієї дискусії [7; 8, с. 118–120], котрі вважають, що слід застосовувати буквальне тлумачення, оскільки саме таким шляхом йде практика застосування ч. 4 ст. 185 КК України. У буквальному тлумаченні кваліфікуюча ознака «в умовах воєнного стану» означає, що винний вчиняє кримінальне правопорушення в обстановці воєнного стану, але може умисно не використовувати цю обстановку для реалізації своєї протиправної мети. Поки на території України діє воєнний стан, усі кримінальні порушення проти власності, що вчиняються на її території, є такими, що вчиняються в умовах воєнного стану, незалежно від місцевості та обставин їх скоєння.

Для досягнення мети нашого дослідження доречним є поділ крадіжок та шахрайств на такі, що вчиняються з використанням умов воєнного стану, і такі, що вчиняються без використання умов воєнного стану.

При цьому необхідно зазначити, що кваліфікуюча ознака «в умовах воєнного стану», у ч. 4 ст. 185 КК України не пов'язана з іншими кваліфікуючими ознаками, що в ній містяться. На відміну від ч. 4 ст. 185 КК України, ключовою особливістю кваліфікуючої ознаки ч. 3 ст. 190 КК України є вчинення шахрайства в умовах воєнного стану, за умови завдання потерпілому значної шкоди. Практика застосування ст. 190 КК України йде таким шляхом, що обидві вказані умови є взаємопов'язаними і невід'ємними. При цьому головною є умова заподіяння потерпілому значної шкоди, а додатковою – учинення шахрайства в умовах воєнного стану [10].

Таким чином, у період часу з 7 березня 2022 року до 09 серпня 2024 року всі крадіжки майна вартістю від 0,2 до 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що вчинялись на території України *навіть без використання умов воєнного стану*, мали кваліфікуватись за ч. 4 ст. 185 КК України. З 09 серпня 2024 року, тобто з дня, коли набув чинності Закон України від 18.07.2024 року № 3886-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів», за ч. 4 ст. 185 КК України мають кваліфікуватись аналогічні крадіжки майна вартістю від 2 до 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [11].

Водночас шахрайства, хоча й вчинені в умовах воєнного стану, *без використання або навіть із використанням цих умов*, якщо вони не заподіяли значну шкоду (у 2024–2025 роках це 151 400 грн.), підлягають кваліфікації за ч. 1 ст. 190 КК України як проступки (за умови відсутності кваліфікуючих ознак, передбачених ч. ч. 2, 4 ст. 190 КК України).

Отже, Закон № 2117 опосередковано звузив умови звільнення винного від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим (у порядку ст. 46 КК України) за фактами крадіжок, що завдали шкоду, меншу ніж значну, були вчинені вперше, одноосібно, без проникнення в житло, інше приміщення чи сховище, *без використання умов воєнного стану, але в умовах воєнного стану*. Водночас факти шахрайств, що були вчинені вперше, одноосібно, без використання електронно-обчислювальної техніки, *але з використанням умов воєнного стану*, якщо вони не завдали значної шкоди, кваліфікуються як проступки за ч. 1 ст. 190 КК України. І за такими проступками відсутні будь-які обмеження щодо застосування звільнення винного від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим.

Зауважимо, що інститут звільнення від кримінальної відповідальності покликаний у привілейованій формі впливати на тих винних осіб, застосування щодо яких суворих заходів кримінально-правового впливу через різні причини є недоцільним або навіть шкідливим. Існування цього інституту є проявом принципів гуманізму та справедливості. Як справедливо зазначають О.О. Дудоров та Є.О. Письменський, «поєднання уважного і чуйного ставлення до людини, яка, можливо, «ненароком» вчинила нетяжкий злочин, і застосування суворих заходів впливу щодо небезпечних злочинців – це і є справжній прояв гуманізму в кримінальному праві» [12, с. 47]. Принцип справедливості означає, що на вчинене кримінальне правопорушення держава має застосовувати найбільш відповідний, найбільш пропорційний вплив. Іншими словами, принцип справедливості полягає в тому, що заходи кримінально-правового

характеру, які застосовуються до винної особи, повинні відповідати характеру й суспільній небезпечності кримінального правопорушення, обставинам його вчинення та характеристикам особи злочинця [13, с. 39].

Спираючись на вищесказане, поставимо два взаємопов'язані питання: 1. Чи гуманним і справедливим є обмеження застосування ст. 46 КК України за фактами крадіжок, що вчинялись в умовах воєнного стану, але без використання воєнного стану? 2. Чи гуманним і справедливим є те, що відсутні обмеження застосування ст. 46 КК України за фактами шахрайств, що вчинялись із використанням умов воєнного стану, але не заподіяли значної майнової шкоди?

Не викликає сумнівів те, що крадіжки та шахрайства, під час вчинення яких винні особи не використовують умов воєнного стану, становлять меншу суспільну небезпеку, ніж вказані посягання на власність, учинені з використанням таких умов. Використання вразливого становища багатьох наших співгромадян, які прямо або опосередковано потерпають від війни в різних її проявах; експлуатація благородних мотивів, довіри людей, які вимушені залишати зони ураження вогнем чи намагаються допомогти армії, постраждалим від війни співгромадянам – це посягання не тільки проти власності. Вони підривають єдність суспільства в загальній справі протистояння зовнішньому ворогу. І важко недооцінити суспільну небезпечність таких дій та їх наслідків.

Тому заслуговує на схвалення позиція законодавця щодо посилення кримінальної відповідальності за крадіжки, вчинені із використанням умов воєнного стану, і відповідне звуження умов звільнення від кримінальної відповідальності винного у зв'язку з примиренням з потерпілим. Такий підхід цілком відповідає принципам гуманізму та справедливості, оскільки передбачає застосування суворих заходів впливу щодо небезпечних зловмисників, котрі вчиняють серйозні за характером і суспільною небезпечністю кримінальні правопорушення шляхом використання умов воєнного стану. При цьому не відповідає принципам справедливості та гуманізму кримінально-правова оцінка як проступків тих шахрайств, за якими винні хоча і не завдали збитки на суму від ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, *але використовували умови воєнного стану*. Відповідно, на законодавчому рівні має бути виключена можливість застосування звільнення винного від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим за такими фактами з огляду на їх суспільну небезпечність, характеристику злочинців та обставини вчинення.

Водночас крадіжки *без використання умов воєнного стану* за характером та ступенем суспільної небезпечності не відрізняються від посягань, що кваліфікувались за ч. 1 ст. 185 КК України до того, як набув чинності Закон України № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство». Саме такий підхід реалізується відповідно до чинного законодавства протягом усього періоду воєнного стану в Україні стосовно шахрайств, за якими завдана шкода не є значною і які вчиняються без використання умов воєнного стану. На наше глибоке переконання, не тільки шахрайства, а й крадіжки, вчинені *без використання умов воєнного стану*, мають визнаватись проступками і, відповідно, за цими проступками повинна залишатись можливість застосування звільнення винного від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Зауважимо, що, призначаючи покарання, суди визнають різницю в суспільній небезпеці крадіжок, вчинених із використанням умов воєнного стану, та крадіжок, вчинених без використання умов воєнного стану. У кримінальних провадженнях за крадіжками, що були скоєні без використання умов воєнного стану, суди вважають надмірно суворим покарання, передбачене ч. 4 ст. 185 КК, а саме: від 5 до 8 років позбавлення волі. Тому зазвичай вони його не призначають, а, як правило, затверджують угоди про визнання вини та призначають штрафи в порядку ст. 69 КК України або узгоджене покарання у виді позбавлення волі, від відбування якого винна особа потім звільняється з випробуванням на підставі ст. ст. 75–76 КК України [14, с. 25; 8, с. 123–124]. При цьому ступінь суспільної небезпеки крадіжок, вчинюваних без використання умов воєнного стану, настільки не відповідає суспільній небезпеці тяжкого злочину із санкцією в 5–8 років позбавлення волі, що судом у застосуванні ст. ст. 69, 75–76 КК України далеко не завжди враховувалось, чи було відшкодовано потерпілому завдані збитки, чи усунуто заподіяну шкоду. Суди не можуть застосовувати норми про звільнення від кримінальної відповідальності, зокрема звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим. Між тим, як справедливо зазначається в спеціальній літературі [15, с. 11–12; 3, с. 34], примирення між винним і потерпілим пом'якшує розрив соціальних зв'язків, що настає в результаті вчиненого кримінального правопорушення; воно дає змогу розв'язувати кримінально-правовий конфлікт між винним та потерпілим шляхом безпосередніх зустрічей, під час яких потерпілий може висловити свої почуття, а винний – повніше осягнути наслідки свого діяння, що своєю чергою може призвести до нового погляду на попередні стереотипи та призупинити спіраль кримінальності. Пом'якшення розриву соціальних зв'язків є актуальним у сучасних реаліях, коли через війну, економічну та соціальну кризу збільшується рівень соціального напруження та насильства в державі. Примирення між винним і потерпілим за крадіжками та шахрайствами, вчиненими без використання умов воєнного стану, дає змогу досягнути, з одного боку, економії кримінально-правової репресії, а з іншого – заохотити винного оперативно відшкодувати завдані ним збитки потерпілому в обсязі, що влаштує останнього, і самому уникнути негативних наслідків кримінальної відповідальності.

З урахуванням вищевикладеного ми підтримуємо пропозицію, що висловлюється в науковій літературі з 2022 року, а саме: замінити в ч. 4 ст. ст. 185–187, 189, 191, ч. 3 ст. 190 КК України формулювання кваліфікуючої ознаки «в умовах воєнного або надзвичайного стану» на «з використанням умов воєнного або надзвичайного стану» [8, с. 125]. Крім того, вважаємо за доцільне запровадити щодо шахрайств підхід, притаманний на тепер крадіжкам та іншим «класичним» посяганням проти власності, а саме не поєднувати кваліфікуючу ознаку, пов'язану з воєнним станом, з іншими кваліфікуючими ознаками. Іншими словами, ми пропонуємо викласти диспозицію ч. 3 ст. 190 КК України в такій редакції: «3. Шахрайство, вчинене з використанням умов воєнного чи надзвичайного стану, – ...».

Висновки. Таким чином, доходимо висновку, що положення Закону України № 3233-IX усунули суперечності в караності шахрайств та крадіжок, якими завдано, щонайменше, значну шкоду.

На нашу думку, стосовно крадіжок та шахрайств має бути єдиний підхід до застосування звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. А саме: крадіжки та шахрайства, скоєні без використання умов воєнного стану, мають кваліфікуватись як проступки. І за ними на законодавчому рівні має зберігатись можливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Крадіжки та шахрайства, скоєні з використанням умов воєнного стану, мають кваліфікуватись як злочини, а отже, застосування за ними звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим має бути неприпустимим. Реалізувати окреслений підхід ми пропонуємо шляхом коригування формулювання кваліфікуючої ознаки «в умовах воєнного або надзвичайного стану» на «з використанням умов воєнного або надзвичайного стану» у ч. 4 ст. ст. 185, ч. 3 ст. 190 КК України, а також викласти диспозицію ч. 3 ст. 190 КК України у такій редакції: «3. Шахрайство, вчинене з використанням умов воєнного чи надзвичайного стану, – ...».

Такі формулювання враховували б різницю в ступені суспільної небезпечності та характері крадіжок та шахрайств, учинених із використанням умов воєнного стану та без такого використання, усунули б наявні нині суперечності й передбачали би більш гуманну та справедливую систему заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які вчиняють крадіжки та шахрайства, з урахуванням характеристик зазначених осіб та обставин вчинення цих злочинів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03.03.2022 р. № 2117-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 32. Ст. 32.
2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень : Закон України від 13.07.2023 р. № 3233-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 84. Ст. 308.
3. Лисько Т.Д., Захарчук Н.П. Правові обмеження звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. Ч. 1. С. 32–36. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.3.1.6>
4. Куц В.М. Звільнення від кримінальної відповідальності та перспективи його законодавчого врегулювання. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 267–270. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.54
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
6. Кримінальний кодекс України Кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
7. Здійснення кримінального провадження та воєнний стан: які виклики стоять перед судами України. *Судова влада України* : вебсайт. 20.05.2022. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1276689/> (дата звернення: 05.02.2025).

8. Мовчан Р.О. Воєнні новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія. Київ, 2022. 244 с.
9. Кравчук О., Михайленко Д. Воєнний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. *Юридична практика*. 2022. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iakobstavyna-iaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/> (дата звернення: 05.02.2025)
10. Роз'яснення щодо кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень від 20.10.2023 р. № 7222/109/24/31-2023 / Національна поліція України.
11. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів : Закон України від 18.07.2024 р. № 3886-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. № 48. Ст. 65.
12. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання та його відбування: порівняльно-правова характеристика. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 3. С. 46–52.
13. Панов М., Герасіна Л. Правова політика як універсальний феномен соціального буття. *Право України*. 2001. № 8. С. 38–40.
14. Бондаренко М. С. Учинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану як ознака, що кваліфікує злочин. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану* : матеріали наук.-теор. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / редкол. : С.Д. Гусарев та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 410 с.
15. Мандриченко Ж.В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2007. 17 с.

References

1. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za maroderstvo [On amendments to the Criminal Code of Ukraine on strengthening liability for looting]: *Zakon Ukrainy vid 03.03.2022 r. № 2117-IX*. (2022). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 32. St. 32 [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy shchodo usunennia superechnosti u karanosti kryminalnykh pravoporushen [On amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine on the elimination of contradictions in the punishment of criminal offenses] : *Zakon Ukrainy vid 13.07.2023 r. № 3233-IX*. (2023). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 84. St. 308 [in Ukrainian].
3. Lysko, T.D., & Zakharchuk, N.P. (2021). Pravovi обмеження звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим [Legal restriction of discharge from criminal liability in view of reconciliation of the offender with the victim]. *Pivdenoukraiński pravnychi chasopys*, 3, 1, 32–36. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.3.1.6> [in Ukrainian].
4. Kuts, V.M. (2021). Zvільнення від кримінальної відповідальності та перспективи його законодавчого врегулювання [Discharge from criminal liability and prospects for its legislative settlement]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2, 267–270. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.54 [in Ukrainian].
5. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (2019). [Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine] / za red. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka. 11-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv : VD «Dakor», 1384 s. [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine Code of Ukraine]: *Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III*. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 25-26. St. 131 [in Ukrainian].
7. Zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia ta voiennyi stan: yaki vyklyky stoiat pered sudamy Ukrainy. Sudova vlada Ukrainy [Criminal proceedings and martial law: what challenges are facing the courts of Ukraine. The judicial power of Ukraine]: veb-sait. 20.05.2022. Retrieved from: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1276689/> (data zvernennia: 05.02.2025) [in Ukrainian].
8. Movchan, R.O. (2022). *Voenni novely Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: pravotvorchi ta pravozastosovni problemy* [Military Novels of the Criminal Code of Ukraine: Law -making and Law Enforcement Problems] : monohrafiia. Kyiv, 244 s. [in Ukrainian].
9. Kravchuk, O., & Mykhailenko, D. (2022). Voiennyi stan yak obstavyna, yaka vplyvaie na kvalifikatsiiu zlochynu ta pryznachennia pokarannia [Martial law as a circumstance that affects the qualification of a crime and punishment]. *Yurydychna praktyka*. Retrieved from: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iakobstavyna-iaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/> (data zvernennia: 05.02.2025) [in Ukrainian].
10. Roziasnennia shchodo kvalifikatsii okremykh vydiv kryminalnykh pravoporushen [Explanation on the qualification of certain types of criminal offenses] vid 20.10.2023 № 7222/109/24/31-2023 / Natsionalna politsiia Ukraini [in Ukrainian].
11. Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za drible vykradennia chuzhoho maina ta vrehuliuvannia deiakykh inshykh pytan diialnosti pravookhoronnykh orhaniv [On amendments to the Code of Administrative Offenses and some other laws of Ukraine on strengthening liability for minor abduction of someone else's property and regulation of some other issues of law enforcement] : *Zakon Ukrainy vid 18.07.2024 r. № 3886-IX*. (2024). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 48. St. 65 [in Ukrainian].
12. Dudorov, O.O., & Pysmenskyi, Ye.O. (2010). Zvільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання та його відбування: porivnialno-pravova kharakterystyka [Discharge from criminal liability and discharge from punishment and from serving it]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, 3, 46–52 [in Ukrainian].

13. Panov, M., & Herasina, L. (2001). Pravova polityka yak universalnyi fenomen sotsialnoho buttia [Legal policy as a universal phenomenon of social existence]. *Pravo Ukrainy*, 8, 38–40 [in Ukrainian].
14. Bondarenko, M. S. (2022). Uchynennia kryminalnoho pravoporushennia v umovakh voiennoho stanu yak oznaka, shcho kvalifikuie zlochyn [Committing a criminal offense in a martial law as a sign that qualifies a crime]. *Problemy kvalifikatsii ta rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen v umovakh voiennoho stanu* : materialy nauk.-teor. konf. (Kyiv, 26 trav. 2022 r.) / redkol.: S. D. Husarev, S. S. Cherniavskiy, A. A. Vozniuk ta in. Kyiv : Nats, akad. vnutr. sprav, 410 s. [in Ukrainian].
15. Mandrychenko, Zh.V. (2007). Zvilnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti u zviazku z prymyrenniam vynnogo z poterpilym [Discharge from criminal liability in view of reconciliation of the offender and the victim]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Odesa, 17 s. [in Ukrainian].

Odyntsova Olena,

Candidate of Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3864-228X>

DISCHARGE FROM CRIMINAL LIABILITY IN VIEW OF RECONCILIATION OF THE OFFENDER AND THE VICTIM FOR CRIMINAL OFFENCES AGAINST PROPERTY IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The article analyzes the conditions for discharge from criminal liability in view of reconciliation of the offender and the victim (Article 46 of the Criminal Code of Ukraine) on theft and fraud in the context of supplement in 2022-2023 of Part 4 of Art. 185 and Part 3 of Art. 190 of the Criminal Code of Ukraine a qualifying feature “in the conditions of martial law or a state of emergency”.

It is substantiated that theft and fraud should be a single approach to the use of criminal liability in view of reconciliation of the offender and the victim. It is argued that theft and fraud committed without the use of martial law should be qualified as misconduct. And at the legislative level, they should maintain the possibility of criminal liability in view of reconciliation of the offender and the victim. Theft and fraud committed by taking advantage of a martial law must be qualified as crimes, and therefore the use of criminal liability in view of reconciliation of the offender and the victim should be unacceptable. We propose to implement the outlined approach by adjusting the formulation of a qualifying feature “in the conditions of martial law or state of emergency” on “by taking advantage of a martial law or a state of emergency” in Part 4 of Art. 185, Part 3 of Art. 190 of the Criminal Code of Ukraine, as well as to present the disposition of Part 3 of Art. 190 of the Criminal Code of Ukraine in the following wording: “3. Fraud committed by taking advantage of a martial law or a state of emergency - ...”.

Such formulations take into account the difference in the degree of public danger and the nature of theft and fraud committed by taking advantage of a martial law and without such taking advantage, and provide a more humane and fair system of criminal influence measures for persons who commit theft and fraud.

Key words: criminal liability, reconciliation of the offender and the victim, criminal offences against property, theft, fraud, discharge from criminal liability.